

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ФАКТОРИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто сутність поняття "факторинг", його види та мету здійснення факторингових операцій комерційними банками України. Відображено особливості проведення факторингу в Україні, а також з'ясовано основні моменти його відображення в обліку комерційними банками.

Аннотация. Рассмотрены сущность понятия "факторинг", его виды и цели осуществления факторинговых операций коммерческими банками Украины. Отражены особенности проведения факторинга в Украине, а также выяснены основные моменты его отражения в учете коммерческими банками.

Annotation. The article deals with the essence of the concept of "factoring", its types and purpose of factoring transactions in commercial banks of Ukraine and displays the features of factoring in Ukraine, and the main points of its recording by commercial banks are found.

Ключові слова: факторинг, дебітор, банк, конвенційний факторинг, конфіденційний факторинг.

На сучасному етапі глобалізації та інтернаціоналізації світогосподарських зв'язків для української банківської системи актуальним є підвищення конкурентоспроможності та ефективності надання фінансових послуг в умовах подальшого входження України до світового конкурентного середовища. Ринок факторингових послуг є відносно новим та перспективним для української економіки, проте через нестабільність економічної ситуації та інфляційні процеси він і досі не набув належного розвитку. Зважаючи на те, що фінансове ресурсозабезпечення економічного розвитку в умовах ринкової економіки неможливе без використання сучасних форм та інструментів розрахунково-платіжних відносин, дослідження розвитку факторингових послуг в Україні є надзвичайно актуальним.

Дослідження поняття "факторинг" відображені у працях таких науковців і вчених, як: В. Гриценко, І. Гнуєшева, О. Кацило, Н. Карчова, Л. Кіндрацька, М. Козакова, А. Сатановська, Ю. Філіпенко та ін.

Метою дослідження є розгляд особливостей відображення факторингових операцій у бухгалтерському обліку комерційних банків України.

Об'єктом виступає факторинг як вид банківського кредитування. Предметом є теоретичне, практичне та методичне забезпечення бухгалтерського обліку факторингових операцій, які здійснюються комерційними банками України.

Факторинг – це кредитна операція купівлі банком у клієнта права на стягнення дебіторської заборгованості. Йдеться про придбання платіжних документів за продану продукцію або надані послуги (за фактом, що вже відбувся чи має відбутися) за узгодженою ціною. У факторинговій операції здебільшого беруть участь три сторони:

дебітор – покупець товарів чи послуг клієнта;

клієнт, котрий продає банку свою дебіторську заборгованість;

банк, що купує дебіторську заборгованість клієнта і надає додаткові послуги за цією факторинговою операцією [1].

Головними цілями здійснення банком факторингових операцій є своєчасне інкасування боргів для скорочення втрат, унаслідок затримок платежів і попередження виникнення сумнівних боргів, надання кредиту у формі попередньої оплати, підвищення ліквідності та зменшення фінансового ризику для клієнтів, які вважають для себе нерациональним виконання робіт з перевірки платоспроможності своїх контрагентів [2].

Факторинг оформлюється спеціальною угодою між банком та клієнтом. Розрізняють конвенційний та конфіденційний факторинг. У разі конвенційного факторингу дебітора повідомляють про придбання банком його фінансових зобов'язань. Відповідні платежі дебітор спрямовує безпосередньо до банку. За конфіденційного факторингу дебітору не повідомляють про придбання банком його зобов'язань. Тому відповідні платежі дебітор звичайно спрямовує безпосередньо на поточний рахунок клієнта [3].

Під час проведення факторингових операцій банк отримує винагороду у вигляді:

комісії за факторингове обслуговування клієнта та надання додаткових послуг – у вигляді різниці між сумою дебіторської заборгованості та сумою коштів, що сплачується клієнтові і має обліковуватися за принципом нарахування;

процентного доходу за виданим клієнту авансом. Процентний дохід обчислюється від дати видачі авансу до дати розрахунків, які зазначені в угоді, і обліковується за принципом нарахування [4].

Укладаючи факторингову угоду, клієнт передає банку розрахункові або платіжні документи на продані ним дебітору товари або надані послуги. Банк обліковує ці документи на відповідних позабалансових рахунках:

дебет 9800 "Розрахункові документи за факторинговими операціями";

кредит 9910 "Контррахунок";

Здебільшого в разі проведення факторингової операції банк видає клієнтові аванс. Авансовий платіж здійснюється банком у вигляді фіксованого процента або в розмірі всієї суми дебіторської заборгованості. На дату, коли кошти переказуються на рахунок клієнта, здійснюється таке бухгалтерське проведення:

Д-т рахунку 2030 "Рахунки суб'єктів господарської діяльності за факторинговими операціями";

К-т поточного рахунку клієнта, кореспондентського рахунку.

Одночасно сума авансу відображається на позабалансових рахунках як зменшення зобов'язань банку перед клієнтом:

Д-т рахунку 9900 "Контррахунок";

К-т рахунку 9100 "Зобов'язання з кредитування, які надані клієнтам".

Платежі, одержані банком від дебітора в рахунок оплати дебіторської заборгованості, відображаються на кредиті рахунків за факторинговими операціями як зменшення залишку несплаченої дебіторської заборгованості:

Д-т рахунків 2600, 1200 "Поточний рахунок дебітора, кореспондентський рахунок";

К-т рахунку 2030 "Рахунки суб'єктів господарської діяльності за факторинговими операціями".

Платежі, одержані від дебітора, але ще не проведені банком, слід відображати на транзитному рахунку:

Д-т рахунків 1200, 2600 "Кореспондентський рахунок, поточний рахунок клієнта";

К-т рахунку 3739 "Транзитний рахунок за іншими розрахунками".

Після того, як платіж буде проведено, відповідна сума переноситься на рахунок факторингових операцій:

Д-т рахунку 3739 "Транзитний рахунок за іншими розрахунками";

К-т рахунку 2030 "Рахунки суб'єктів господарської діяльності за факторинговими операціями".

На дату розрахунків, яку зазначено у факторинговій угоді, банк здійснює оплату купленої дебіторської заборгованості і переказ коштів на поточний рахунок клієнта або на кореспондентський рахунок. Ця операція супроводжується таким бухгалтерським проведенням:

Д-т рахунку 2030 "Рахунки суб'єктів господарської діяльності за факторинговими операціями";

К-т рахунків 1200, 2600 "Кореспондентський рахунок, поточний рахунок клієнта".

У разі, коли дебітор затримує оплату або не може своєчасно погасити свою дебіторську заборгованість, відповідна сума неоплаченої дебіторської заборгованості переноситься на рахунок простроченої заборгованості за факторинговими операціями. При цьому банк здійснює такі бухгалтерські проведення:

Д-т рахунку 2037 "Прострочена заборгованість суб'єктів господарської діяльності за факторинговими операціями";

К-т рахунку 2030 "Рахунки суб'єктів господарської діяльності за факторинговими операціями" [5].

Слід розглянути переваги факторингових операцій:

1. Ключовою перевагою факторингу є те, що фактично це безпозичковий інструмент у традиційному розумінні, він доступний широкому колу малих і середніх компаній. У цьому полягає основна ідеологічна відмінність факторингу від банківського кредитування: розмір факторингового фінансування залежить від майбутніх прибутків компанії, а розмір кредиту залежить від минулих прибутків, виражених у вигляді предмета запоруки і загального фінансового стану позичальника [6].

2. Важлива перевага факторингу полягає в тому, що він не виключає одночасне використання традиційних боргових інструментів. Кредити, облігації та векселі є конкуруючими інструментами залучення позикового фінансування. Факторинг може застосовуватися одночасно з ними, оскільки не вимагає надання традиційних заборук або гарантій. Це, до речі, істотно полегшує конкуренцію з банками за клієнтів [7].

3. Наступною важливою перевагою факторингу є те, що це цільовий інструмент для збільшення об'ємів продажів. Він дозволяє надавати клієнтам відстрочення платежу, що є одним із найважливіших ресурсів конкурентоспроможності продажів компанії.

Можна зробити висновок, що факторинг є ефективним інструментом управління фінансами підприємств, а точніше, дебіторською заборгованістю. Цей вид кредитування є перспективним як для банків-кредиторів, так і для підприємств-позичальників. І хоча основним недоліком факторингу є високі вимоги банку до документів, що надаються до продажу, великий об'єм документообігу й необхідність поручительства за виконання дебіторами своїх зобов'язань, але, незважаючи на це, факторингові послуги на сьогодні досить активно розвиваються на ринку банківських послуг і є привабливим інструментом для усіх груп підприємств, незалежно від їх розміру. Для малих – оскільки дозволяє їм отримувати фінансування без запоруки. Для середніх підприємств у факторингу важливіше страхування ризиків і адміністративне управління дебіторською заборгованістю. Великим підприємствам факторинг дозволяє зменшити дебіторську заборгованість без збільшення кредиторської – це особливо актуально, якщо підприємство має намір притягнути інвесторів.

Наук. керівн. Глебова Н. В.

Література: 1. Гриценко В. Факторинг як ефективний інструмент підтримки бізнесу / В. Гриценко // Банківська справа. – 2011. – № 1. – С. 60–75. 2. Кіндрацька Л. М. Бухгалтерський облік в банках України : підручник / Л. М. Кіндрацька. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2009. – 636 с. 3. Жураківська О. Факторинг: особливості оформлення та обліку / О. Жураківська // Баланс-Агро. – 2011. – № 47. – С. 21–23. 4. Смачило В. В. Сутність факторингу та його використання при управлінні дебіторською заборгованістю в Україні / В. В. Смачило, С. В. Дубровська // Фінанси України. – 2008. – № 7. – С. 35–45. 5. Карчова Н. В. Особливості обліку факторингових операцій / Карчова Н. В. // Управління розвитком. – 2011. – № 3(100). – С. 160–161. 6. Холод З. М. Факторинг – фінансовий інструмент ефективного управління дебіторською заборгованістю / З. М. Холод, О. Б. Волович // Наукові записки. – 2010. – № 1(13). – С. 163–168. 7. Ткаченко А. М. Використання факторингових операцій при управлінні дебіторською заборгованістю на підприємствах України / А. М. Ткаченко, М. В. Гугля // Экономические проблемы и перспективы стабилизации экономики Украины : сб. науч. тр. – 2009. – Вып. 1. – Ч. 1. – С. 273–282.